

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci starostlivosti súdu o maloletú **A.A.**, narodenú X., bývajúcej u matky, zastúpenej kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Č., dieťa rodičov **A. B.**, bývajúcej v T., zastúpenej JUDr. A. M., advokátkou v Č., a S. D., bývajúceho v D., zastúpeného JUDr. V. H., advokátkou v A.T., za účasti M. B., bývajúcej v T. a Okresnej prokuratúry v Č., **o úpravu práv a povinností k maloletemu dieťaťu**, vedenej na Okresnom súde Čadca pod sp. zn. 5 P 226/2009, o dovolaní otca proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 12. decembra 2011 sp. zn. 7 CoP 81/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Žiline z 12. decembra 2011 sp. zn. 7 CoP 81/2011 a rozsudok Okresného súdu Čadca z 2. júna 2011 č.k. 5 P 226/2009-488 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súde Čadca na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Čadca rozsudkom z 2. júna 2011 č.k. 5 P 226/2009-488 zveril maloletú A. do osobnej starostlivosti matky, návrh otca a návrh M. B. na zverenie maloletej do ich starostlivosti zamietol a otcovi uložil povinnosť platiť maloletej výživné spôsobom vo výroku rozhodnutia konkrétne uvedeným. Styk otca s maloletou upravil na každú párnú sobotu v čase od 10,00 hod. do 18,00 hod. a účastníkom náhradu trov konania nepriznal. Pri svojom rozhodnutí vychádzal z vykonaného dokazovania, z ktorého vyvodil, že je dôvodné zveriť maloletú do starostlivosti matky, u ktorej neboli zistené žiadne nedostatky v starostlivosti o maloletú, ktorá sa vyvíja v norme a načas a v súčasnosti tiež s prihliadnutím na vek maloletej (2 roky), keď dieťa je silne naviazané na matku. Aj keď otec je podľa znaleckých posudkov schopnejší postarať sa o výchovu maloletej (u oboch rodičov ide o nepočujúce osoby – pozn. dovolacieho súdu), vzhľadom na súčasný stav a pokiaľ neboli zistené žiadne nedostatky v starostlivosti matky o maloletú, rozhodol tak, že ju zveril do výchovy matky.

Styk otca s maloletou upravil s prihliadnutím na skutočnosť, že maloletá je od poslednej úpravy styku vekovo staršia a neskôr môže byť styk ešte ďalej rozšírený. Rozhodnutie o výživnom odôvodnil možnosťami a schopnosťami výživou povinného otca, s prihliadnutím aj na možnosti matky. Zamietnutie návrhu otca a starej matky (M. B.) na zverenie maloletej do ich starostlivosti odôvodnil zverením maloletej do osobnej starostlivosti matky.

Krajský súd v Žiline na odvolanie otca rozsudkom z 12. decembra 2011 sp. zn. 7 CoP 81/2011 rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny s poukazom na ustanovenie § 219 ods. 1, 2 O.s.p. potvrdil, keď uviedol, že okresný súd vo veci riadne zistil skutkový stav, na základe ktorého dospel k správneému záveru, keď maloletú zveril do osobnej starostlivosti matky, upravil styk maloletej s otcom a uložil mu povinnosť platiť výživné. S dôvodmi uvedenými v rozhodnutí súdu prvého stupňa sa plne stotožnil a v podrobnostiach na ne odkázal. Uviedol, že zhodne s názorom súdu prvého stupňa dospel k záveru, že v súčasnej dobe je dôvodné, aby maloletá zostala v osobnej starostlivosti matky a stotožnil sa aj s rozhodnutím týkajúcim sa úpravy styku a výšky výživného.

Proti tomuto rozhodnutiu odvolacieho súdu podal dovolanie otec, ktorý navrhol rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania odôvodnil ustanovením § 237 písm. f/ O.s.p. tvrdiac, že postupom súdov mu bola odňatá možnosť konať pred súdom. V dovolaní namietal porušenie jeho práva na riadne odôvodnenie rozhodnutia. Rozsudky prvostupňového a odvolacieho súdu, pokiaľ ide o zverenie maloletej do osobnej starostlivosti matky považoval za nepresvedčivé, nezrozumiteľné, nepreskúmateľné a arbitrárne. Poukázal na jednotlivé rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky týkajúce sa náležitostí odôvodnenia súdneho rozhodnutia, judikatúru ESLP, Ústavu Slovenskej republiky a jej článok 46 ods. 1, ako aj všeobecne na judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zameranú na ustanovenie § 157 ods. 3 (správne ods. 2) O.s.p. V dôvodoch dovolania namietol, že odvolací súd rozhodol bez pojednávania napriek tomu, že pojednávanie odročil na neurčito s tým, že bude nariadený termín pojednávania a účastníci budú predvolaní.

Matka a kolízny opatrovník navrhli napadnutý rozsudok potvrdiť ako vecne správny.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241

ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr to, či dovolanie otca maloletého dieťaťa smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávanej veci rozhodol odvolací súd rozsudkom. Občiansky súdny poriadok pripúšťa dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1), ďalej proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchytil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2) a napokon proti rozsudku, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vo výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3).

Podľa § 238 ods. 4 O.s.p. dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

V citovanom ustanovení § 238 ods. 4 Občiansky súdny poriadok zakotvuje zásadu, že dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených Zákomom o rodine (zák. č. 36/2005 Z.z.) a že výnimku z tejto zásady predstavujú rozsudky o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva a o osvojení. V preskúmvanej veci išlo o úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu podľa § 36 ods. 1 Zákona o rodine, teda o takú vec, na ktorú sa nevzťahuje výnimka v zmysle § 238 ods. 4 O.s.p. Vychádzajúc z toho zistenia je opodstatnený záver, že dovoláním otca napadnutý rozsudok odvolacieho súdu vykazuje znaky rozsudku, v prípade ktorého je procesná prípustnosť dovolania vylúčená ustanovením § 238 ods. 4 O.s.p.

Podľa ustanovenia § 242 ods. 1 druhej vety O.s.p., ukladajúceho dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie), Najvyšší súd Slovenskej republiky preskúmal prípustnosť dovolania smerujúceho proti rozsudku nielen vo vzťahu k § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Je potrebné uviesť, že ak v konaní došlo k niektorej z uvedených väd, možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, v ktorých je inak tento opravný prostriedok neprípustný, teda aj rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci, v ktorej je dovolanie podľa ustanovenia § 238 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku vylúčené [porovnaj napríklad uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 11/1998, ktoré bolo uverejnené v časopise *Zo súdnej praxe* v čísle vydania (zväzku) 4 ročník 1998 na strane 76 pod č. 38].

So zreteľom na otcom maloletej tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že v prejednáwanej veci mu súdom bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), pričom treba zdôrazniť, že prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nezakladá samo tvrdenie účastníka o existencii niektorej z uvedených procesných väd; určujúcim je zistenie, že k vade tejto povahy skutočne došlo.

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky: 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu,

3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len ústavy) zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu ústavne súladný výklad zákonov (podľa čl. 152 ods. 4 ústavy), platného i v čase rozhodovania nižších súdov, v danom prípade predstavuje neoddeliteľnú súčasť rozhodovacej činnosti a ako taký jedine zodpovedá základnému právu každého na súdnu ochranu podľa čl. 46 ústavy (obdobne napr. I. ÚS 24/00).

Podstata základného práva priznaného podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v prvom rade v oprávnení každého reálne sa domáhať ochrany svojich práv na súde a že tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola namietanému právu poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré ustanovenie o súdnej ochrane vykonávajú, a teda že základné právo na súdnu ochranu nespočíva len v práve domáhať sa súdnej ochrany, ale ju aj v určitej kvalite, t.j. zákonom ustanoveným postupom súdu, dostať. Postup súdov v konaní o veci a jeho kvalita ustanovená zákonom je vyjadrením práva na súdnu ochranu účastníka konania vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy. Ochranu základným právam a slobodám poskytujú predovšetkým všeobecné súdy (I. ÚS 50/97, I. ÚS 54/97).

Z ustanovenia § 1 O.s.p. vyplýva, že Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Občianske súdne konanie je jednou zo záruk zákonnosti a slúži na jej upevňovanie a rozvíjanie. Každý má právo domáhať sa na súde ochrany práva, ktoré bolo ohrozené alebo porušené (§ 3 O.s.p.).

Z uvedeného vyplýva, že o vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. O taký prípad v prejednávanej veci ide.

Z obsahu spisu vyplýva, že súd prvého stupňa zamietol návrh M. B. (starej matky) a návrh otca na zverenie maloletej do ich starostlivosti a maloletú A. zveril do osobnej starostlivosti matky. Otcovi uložil povinnosť platiť maloletej výživné v sumách uvedených vo výroku rozhodnutia, rozhodol o zročnom výživnom otca aj matky a upravil pravidelný styk otca s maloletou. Krajský súd v Žiline na odvolanie otca postupom podľa § 214 ods. 2 O.s.p., bez nariadenia pojednávania rozsudok okresného súdu s poukazom na ustanovenie § 219 O.s.p. ako vecne správny potvrdil. Odvolací súd sa však žiadnym spôsobom v odôvodnení svojho rozhodnutia nezaoberal s námietkou otca výslovne uvedenou v jeho odvolaní proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa, že v jeho rozhodnutí absentuje časť výroku o tom, kto bude dieťa zastupovať a spravovať jeho majetok.

Podľa § 24 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“), v rozhodnutí, ktorým sa rozvádza manželstvo rodičov maloletého dieťaťa, súd upraví výkon ich rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu na čas po rozvode, najmä určí, komu maloleté dieťa zverí do osobnej starostlivosti, kto ho bude zastupovať a spravovať jeho majetok. Súčasne určí, ako má rodič, ktorému nebolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, prispievať na jeho výživu, alebo schváli dohodu rodičov o výške výživného.

Podľa § 28 ods. 1 zákona o rodine, súčasťou rodičovských práv a povinností sú najmä

- a/ sústavná a dôsledná starostlivosť o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývoj maloletého dieťaťa,
- b/ zastupovanie maloletého dieťaťa,
- c/ správa majetku maloletého dieťaťa.

Podľa § 31 ods. 1 zákona o rodine, rodičia zastupujú maloleté dieťa pri právnych úkonoch, na ktoré nie je spôsobilé.

Podľa § 36 ods. 1 zákona o rodine, rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti. Ustanovenia § 24, § 25 a § 26 sa použijú primerane.

Súd prvého stupňa sa týmito ustanoveniami zákona o rodine dôsledne neriadil a nevenoval im žiadnu pozornosť, v dôsledku čoho nerozhodol o tom, kto bude zastupovať a spravovať majetok maloletého dieťaťa, hoci táto povinnosť mu vyplývala priamo zo zákona a tento nedostatok neodstránil ani odvolací súd a to napriek tomu, že otec tento nedostatok namietal priamo vo svojom písomnom odvolaní.

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dospel k záveru, že postupom nižších súdov, ktoré nerozhodol o celom predmete konania, bola účastníkom konania odňatá možnosť konať pred súdom.

Dovolací súd poukazuje na tú skutočnosť, že článok 46 ods. 1 ústavy zakotvuje právo na súdnu ochranu ako základné ľudské právo, obsahom ktorého je možnosť každého domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Postup súdu, ktorý o uplatnenom práve nerozhodne, je preto v rozpore so zásadou zákazu denegatio iustitiae, spočívajúcej v tom, že súd je povinný vykonávať súdnictvo a musí rozhodnúť o celom uplatnenom nároku.

Otcom namietanou vadou konania odvolacieho súdu spočívajúcou v rozhodnutí veci bez pojednávania (§ 156 ods. 3 v spojení s § 214 ods. 2 O.s.p.) a v nepreskúmateľnosti odôvodnenia jeho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 O.s.p.) sa dovolací súd nezaoberal, pretože z vyššie uvedeného je dostatočne zjavné, že súdy obidvoch stupňov porušili právo účastníkov na spravodlivý proces. Týmto chybným postupom súdov, keď nebolo rozhodnuté o celom predmete konania došlo k odňatiu možnosti účastníkom konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. a táto skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnými procesnými vadami, nemôže byť považované za správne. Keďže aj rozhodnutie súdu prvého stupňa má vady, pre ktoré bolo potrebné v dovolacom konaní zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok tak odvolacieho ako aj prvostupňového súdu zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. februára 2013

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková